

Utredning - Ungdomsgym

Förvaltningens möjlighet att tillgängliggöra gym för unga

Fritidsförvaltningen
Avdelning bad, rekreation och
fritidsgårdar

Upprättad: 2023-06-14
Version: 1.0
Ansvarig: Karin Boijertz

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
1.1 Uppdrag	3
1.2 Syfte och frågeställningar	4
1.3 Metod och material	4
1.4 Avgränsningar	4
1.5 Definition av begrepp.....	5
2. Kartläggning av behov.....	5
2.1 Befolkningsutveckling och prognos	5
2.2 Beskrivning av nuläge	5
3. RFI – Request for information.....	11
4. Fritidsgårdarnas uppdrag.....	12
5. Rättsliga förutsättningar att bedriva gymverksamhet	13
6. Förslag	15

1. Inledning

Malmö är en snabbt växande stad. Sedan 2008 har staden gått från 280 000 invånare till idag totalt 359 000. Fram till år 2050 förväntas Malmö ha 500 000 invånare. Malmö är en ung stad med en befolkning där cirka 35 procent är under 30 år.

Ohälsan i samhället ökar vilket gör att fysisk aktivitet är av stor betydelse för folkhälsan. Genom fritidsnämndens anläggningar och Malmös föreningsliv ges goda förutsättningar till fysisk aktivitet och socialt deltagande samtidigt som behovet av egenorganiserade aktivitetsytor ökar. Trots ett rikt utbud av möjligheter är många malmöbor inaktiva och deltagandet i stadens fritidsutbud varierar stort. Utifrån olika undersökningar och analyser som fritidsnämnden gjort framkommer det att tjejer är mindre aktiva än killar, och att barn och unga med bättre ekonomiska förutsättningar deltar i avgiftsbelagda aktiviteter i större utsträckning än de med sämre ekonomi.

Att kunna vara aktiv på sin fritid, oavsett ålder och kön, är en viktig utgångspunkt för fritidsnämnden. Rörelse i tidig ålder är en bra grund för ett aktivt liv. Fritidsnämnden ska ”tillhandahålla och möjliggöra ett fritidsutbud som är tillgängligt för alla malmöbor, som jämnar ut skillnader i staden och där ingen lämnas utanför”.¹

Resultatet från studien Ung livsstil² både från 2015 och 2019/2020 visar att viljan till att träna på gym är högt upp på önskelistan för både tjejer och killar på högstadiet och gymnasiet. Det finns gym som drivs i olika former och aktörer; privata gym, ett flertal utegym, ett fåtal gym i kommunal regi, ett fåtal gym på skolor och ett par föreningsdrivna gym. I Ung livsstil framkommer det att många i ungdomsgruppen upplever det dyrt att träna på gym och att det saknas närvaro av personal, vilket gör att många unga känner otrygghet att vistas i dessa miljöer.

1.1 Uppdrag

Fritidsnämnden har gett fritidsförvaltningen i uppdrag att utreda vilka önskemål/behov och efterfrågan det finns i ungdomsgruppen kring att ha ett ungdomsgym. Behovet av denna utredning har framkommit utifrån resultatet i Ung livsstil samt i olika diskussionsforum med ungdomar. Denna utredning

¹ Nämndsbudget, Fritidsnämnden 2022

² Ung livsstil Malmö - Rapport 2021

ska resultera i förslag som kan motsvara de önskemål/behov som finns i ungdomsgruppen gällande att träna på gym.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med utredningen är att undersöka vilket behov som finns i Malmö gällande ungdomsgym. Följande frågor ska besvaras:

1. Vilka önskemål/behov det finns i ungdomsgruppen av att träna på gym?
2. Vad säger forskningen om gymträning för barn och unga?
3. Hur ser ungas förutsättningar till att gå på gym ut idag? Vad finns det för olika exempel på ungdomsgym i Malmö och i andra kommuner?
4. Hur kan fritidsförvaltningen tillmötesgå barn och ungas behov och önskemål av gymträning?
5. Vilka är de rättsliga förutsättningarna för ett ungdomsgym?

1.3 Metod och material

Resultat från Ung livsstil samt olika dialogforum med ungdomsgruppen ligger till grund för riktningen i utredningens utformning. Forskning och kartläggning av privata och kommunala gymaktörer samt dialogsamtal med dessa aktörer redogörs i utredningen. En RFI (Request for information) har skickats ut till privata och föreningsdrivna aktörer för att inventera och inhämta information. Dialog med tjänstepersoner inom fritidsförvaltningen beskrivs i utredningen och ligger till grund för vissa ställningstaganden i utredningsanalysen. Konkurrensverkets rapport 2022 gällande *Konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet på gymmarknaden* beskrivs i utredningen och ligger till grund för vissa ställningstagande.

1.4 Avgränsningar

Utredningen omfattar önskemål/behov och efterfrågan som uttryckts från ungdomsgruppen kring ungdomsgym. Utredningen omfattar inte andra aktiviteter kopplat till ungdomsgruppen som det uttryckts önskemål om. Kostnadskalkyl för utredningens förslag, kommer inte att genomföras.

1.5 Definition av begrepp

När unga pratar om gym är det både styrketräning och fysrum som efterfrågas. Utredningens definition av de båda begreppen är:

- Gym – är ofta en motionshall i en inomhusanläggning eller i en lokal avsedd för fysisk träning, ofta styrketräning. Ett gym är ofta avsett till individuell konditionsträning med flertalet träningsmaskiner. Majoriteten av gym är kommersiella som erbjuder motionsidrott till allmänheten mot betalning.
- Fysrum – ett rum med fokus på funktionell träning där uppvärmning och/eller träning kan ske i anslutning till annan träning. I ett fysrum finns träningsmattor, fria viker och olika lättare träningsredskap, kan även finnas motionscyklar. Möjlighet till enklare rehab och fys-övningar.

2. Kartläggning av behov

2.1 Befolkningsutveckling och prognos

Idag är 359 000 individer bosatta i Malmö. Malmö är en ung stad med en befolkning där cirka 35 procent är under 30 år. Snabbast förväntas gruppen unga i gymnasieåldern att växa. Den ålderskategori som är intressant för utredningen är 13–19 år, vilka utgör cirka 27 000 individer av den totala befolkningsstatiken i Malmö.

2.2 Beskrivning av nuläge

2.2.1 Resultat från Ung livsstil

Ung livsstilsundersökningen är en stor undersökning av barns och ungdomars levnadsvillkor och livsstil i Malmö med särskild inriktning på idrott, kultur, fritid och hälsa.

Gym är den aktivitet som både elever i högstadiet och i gymnasiet önskar att staden i första hand ska satsa på (frågan om gym är inte ställd i mellanstadiet). Att träna på gym kommer längst upp på listan för både killar och tjejer.

Preferenser för vad Malmö stad ska satsa på när det gäller idrotts- och fritidsanläggningar har förändrats obetydligt sedan undersökningen gjordes 2015. Ungdomarna tycker dock i större utsträckning 2019/2020 än 2015 att fritidsnämnden i Malmö ska satsa på gym (inomhus).

I nästan alla socioekonomiska grupper kommer gym (inomhus) bland de främsta önskemålen både bland killar och tjejer.

I undersökningen framkommer att det som ses som positivt med att träna på gym är att det är en fysisk aktivitet som i större utsträckning än de flesta specialidrotter kan utövas när som helst, hur ofta man vill, tillsammans med vem man vill och träningen kan ske en vecka och sedan pausas en vecka. Det är dessutom en motionsform som många vuxna män och kvinnor utövar. Steget in till gymmen blir därför också ett snabbt steg in i vuxenvärlden. Att vilja börja på gym kan också handla om idealet att bygga muskler. Kostnadmässigt är det däremot generellt inte billigare att gå på gym än att delta i de flesta andra organiserade idrotter.³

2.2.2 Forskning på området

Den sammantagna slutsatsen inom forskning idag gällande styrketräning för barn och unga är att det inte längre ses som något farligt eller problematiskt utan som något bra och viktigt. Senare års studier visar att styrketräning för denna målgrupp faktiskt bör ses som något nödvändigt. Barn och ungdomar som inte deltar i muskelstärkande träning löper större risk för negativa hälsokonsekvenser senare i livet samt att de negativa effekterna av bristfällig eller utebliven styrketräning i unga år tenderar att vara långvariga.⁴

Det framkommer också att regelbundet deltagande i varierade fysiska aktiviteter som inkluderar styrketräning under barndom och ungdomsåren leder och uppmuntrar till en mer aktiv livsstil under hela livet.⁵

Forskning om effekten av styrketräning hos flickor i olika åldrar har under lång tid varit begränsad. En systematisk litteraturöversikt från 2018 fokuserade på effekter av styrketräning hos flickor i åldrarna 8–18 år. Framkomsten i denna översikt är att styrketräning för flickor är effektiv och att det är motiverat att rekommendera styrketräning för flickor på samma sätt som för pojkar.⁶

³ Ung livsstil

⁴ *Pediatr Exerc Sci.* 2018 Feb 1;30(1):19-24. doi: 10.1123/pes.2017-0290. Epub 2018 Feb 9

⁵ *Br J Sports Med.* 2014 Apr;48(7):498-505. doi: 10.1136/bjsports-2013-092952. Epub 2013 Sep 20

⁶ *Sports Med.* 2018 Jul;48(7):1661-1671. doi: 10.1007/s40279-018-0914-4

Ungdomsbarometerns undersökning visar att synen på idrott har förändrats och att många tränar idag för hälsans skull och inte med fokus på att bli duktiga på en sport. Många från ungdomsgruppen vill också kunna påverka när och hur ofta de tränar. Detta kan vara några förklaringar till att många unga väljer att träna på privata gym eller på egen hand i stället för att ansluta sig till en förening⁷.

2.2.3 Dialog med ungdomsgruppen

Dialog för en bättre fritid genomfördes innan pandemin i form av en workshop. Fritidsförvaltningen genomförde dialogen i samarbete med Lunds universitet och Ung i Malmö. Åtta ungdomar från Ung i Malmö-projektet bjöds in. Deltog gjorde även politiker från kultur- och fritidsnämnderna samt tjänstepersoner från kultur- respektive fritidsförvaltningen. Flera av ungdomarna lyfte fram att de och många andra önskar att träna på gym. Konkret föreslogs att det ska finnas gym specifikt till ungdomar under 18 år som kan erbjuda både träningspass och maskiner. Ett annat förslag var att flera idrottsföreningar tar mer plats och vägleder unga i frågor som rör idrott, motion och hälsa samt erbjuder aktiviteter som lockar också tonåringar och inte bara yngre barn och deras föräldrar.

I ungdomsdialogen som genomfördes sommaren 2020 fick deltagarna ge input kring hur ett ungdomsgym skulle kunna se ut. Dels avseende utformning och upplägg, dels var sådana skulle kunna placeras och hur man ser till att besökare känner sig bekväma och inkluderade på gymmet.

Ungdomarna upplever flera hinder för att träna på gym till exempel att de existerande gymmen är för dyra, att gymmen har för många män och domineras av vuxna medlemmar eller att gymmen upplevs som otrygga.

Ungdomarna önskade att det ska finnas gym riktade mot barn och unga under 18 år som kan erbjuda både träningspass och maskiner. De såg närvaro av personal/instruktörer som särskilt viktigt. De önskade tydliga instruktioner hur de olika maskinerna/övningarna ska utövas och att lokalen är ren, fräsch, öppen och luftig. De önskade att gymmet skulle ligga centralt men även placeras så att det är lättgängligt. De ville ha särskilda träningstider för tjejer. Ungdomarna önskade stort varierande utbud av träningsmaskiner och fria vikter. De ville gärna ha både individuell och gruppträning, framför allt yoga. De önskade tillgång till omklädningsrum med ombytesbås och duschar med

⁷ Ungdomsbarometern

draperi eller dörrar. Slutligen såg de gärna att det fanns en kiosk eller ett café i anslutning till gymmet.

Deltagarna lyfte även svårigheterna med att som tonåring bli intresserad av en idrottsaktivitet och börja som nybörjare när man är till exempel 15 år och inte 7 år. Ungdomarna konstaterade att man vid 15-års ålder förväntas vara något av en expert på sin idrott.

2.2.4 Privata gymanläggningar

I Malmö finns det uppskattningsvis 60 privata aktörer som driver olika former av gymverksamhet. Flertalet av dessa erbjuder träningskort för unga till ett lägre pris jämfört med vuxenkort.

Nedan beskrivs gymkedjor och gym på olika platser i Malmö samt de aktörer som har ett stort antal av ungdomsgruppen som medlemmar. Statistiken är redovisad utifrån aktuella siffror i mars 2022. Statistik finns ej tillgänglig uppdelat specifikt för antal tjejer och killar på respektive anläggning. I statistiken går det inte heller att utläsa hur många som är malmöbor och hur många som bor i annan kommun.

Gym	Antal anläggningar	Priser	Antal aktiva
Nordic Wellness	14	Ungdomskort 11–15 år, 249kr/mån. Studentkort 269kr/mån.	Totalt antal aktiva gymkort på samtliga anläggningar är 25 000 varav 8 300 är i ålderskategorin 11–18 år.
Fitness24seven	22	Erbjuder inte träningskort till personer under 18 år	
Friskis och Svettis	5	Ungdomskort 13–18 år, 195kr/mån	Totalt antalet aktiva gymkort på samtliga anläggningar är uppskattningsvis 10 000 varav 1291 är i ålderskategorin 13–18 år.
Kockums Fritid	1	Ungdomskort 10–18 år, 189kr/mån.	Totalt aktiva gymkort på anläggningen är 3223 varav 208 är i ålderskategorin 10–18 år

2.2.5 Föreningsdrivna och kommunala gymanläggningar utanför Fritidsförvaltningens regi

HelaMalmös gym – på mötesplatsen HelaMalmö finns det ett nytt och fullt utrustat gym i samarbete med gymkedjan Fitness24Seven. Idén om att etablera ett kostnadsfritt gym för unga vuxna i Nydala kom från målgruppen själva. Detta gym riktar sig främst till barn och unga i åldrarna 10–19 år. Personal från Fitness24Seven har utbildat HelaMalmös personal och närvarar även på plats för att instruera deltagarna.

Pauliskolan – gymnasieskolan har ett befintligt gym som används av eleverna under idrottsundervisningen. Eleverna kan använda gymmet även efter skoltid.

Hästhagen – fysrum som ligger i anslutning till Borgarskolan och som nyttjas av eleverna under idrottsundervisningen. Eleverna har inte tillgång till fysrummet efter lektionstid. Efter skoltid nyttjas fysrummet av olika föreningar som bokar via förenings-, idrotts- och evenemangsavdelningen på fritidsförvaltningen.

2.2.6 Kommunala gymanläggningar i Fritidsförvaltningens regi

Bulltofta motionscenter - På Bulltofta motionscenter finns gym, bastu, omklädningsrum och café med inne- och uteservering. Det är även möjligt att boka omkringliggande tennisbanor och hyra tennisrack och frisbees (för discgolf). På området finns även bangolf, motionsslingor, fotbolls- och tennisplaner, utegym och en stor discgolfbana.

På motionscentret finns ett välutrustat gym. Gymmet har lättanvända styrkemaskiner för alla muskelgrupper, från Nordic Gym.

Besökare kan boka gymintroduktion för att få hjälp med att komma igång med träningen eller bara för att lära sig mer om träningsmaskinerna. Under introduktionen ges en grundläggande genomgång av maskinerna samt tips och råd om vad användaren ska tänka på. Åldersgräns i gymmet är 15 år. Från 13 år är ungdomar välkomna i sällskap med vuxen.

Varje måndag, onsdag, fredag och lördag kan besökarna vara med på ett gruppPASS med instruktör. Passet består av tre varv i cirkelträningens nio olika maskiner och tar cirka 30–40 minuter. Passet ingår i entréavgiften/gymkortet. När det inte pågår ett gruppPASS kan besökarna träna på egen hand med hjälp av en lampa som lyser rött när det är dags att byta maskin och grönt när träningen ska påbörjas. Engångsbesök för ungdomar kostar 50 kr och ett årskort kostar 1560 kr. Totalt aktiva gymkort på anläggningen är 382 varav 24 är i ålderskategorin 12–17 år.

Hylliebadet - På Hylliebadet finns lättanvända styrkemaskiner för alla muskelgrupper. Här finns bland annat löpband, crosstrainers, cyklar, skid- och stakmaskiner, roddmaskiner, styrkemaskiner och trappmaskin. Dessutom finns fria vikter.

Verksamheten erbjuder en gymintroduktion där det ges en visning av gymmet och en grundläggande genomgång av maskinerna, samt tips och råd om vad användaren ska tänka på. Hylliebadet erbjuder även cirkelträning med fokus på styrka och kondition. På Hylliebadet erbjuds även gruppträning i form av exempelvis Core, Dans för 55+, Funktionell träning, Funktionell step, Gympa, Pilates, Rörlighetsträning och Tabata. Bad inklusive gym/gruppträning kostar

115 kr för en gång för ungdomar 15–17 år. Badkort med gruppträning 10-kort för barn 12–15 år kostar 535 kr. Badkort helår med gym/gruppträning 15–17 år kostar 2755 kr.

Torups friluftsgård - Friluftsgården ligger i Torups rekreationsområde mellan Torup och Skabersjö i Svedala kommun. På friluftsgården finns gym, bastu, omklädningsrum och café. Från gården utgår fyra motionslingor. På andra våningen i friluftsgården finns ett välutrustat litet gym med moderna maskiner, fria vikter och konditionsmaskiner. Efter träningen finns det möjlighet att duscha och basta på friluftsgården. Det är 15-årsgräns för ungdomar som tränar själv i gymmet och 13-årsgräns i förälders sällskap. Årskort för ungdom (13–17 år) kostar 1 260 kr. Engångskort kostar för ungdom (12–17 år) 40 kr. Totalt aktiva gymkort på anläggningen är 148 varav 9 är i ålderskategorin 12–17 år.

Eftersom anläggningen ligger i Svedala kommun krävs att Malmö stads ungdomar använder kollektivtrafik för att ta sig till anläggningen. Det tar ca en timme att ta sig kollektivt till anläggningen från centrala Malmö, till en kostnad av 58 kr tur och retur för ungdomar.

2.2.7 Ungdomsgym i andra kommuner

Några fritidsgårdar runt om i landet erbjuder gym i anslutning till verksamheten. Engagemang och initiativ från ungdomarna som besöker fritidsgårdarna har varit ledande i uppstart och utformningen av gymmen. Vissa fritidsgårdar har fysrum med fria vikter, crosscage och andra har mer professionella gym med maskiner. Gemensamt för samtliga fritidsgårdar som har gym/fysrum är att de även har ett hälsofokus och att de arbetar specifikt med hälsa och friskvård. En fritidsgård nämnde att flera av de som tränar i gymmet är barn/unga som aldrig har tränat tidigare. Andra ungdomar har berättat att många unga uttryckt stress över att de inte tränar och att de vill träna i lugnare former som inte är så kravfyllda.

Samtliga av de kontaktade fritidsgårdarna har träning i tjej- och killgrupper med ledare. Även morgonträning innan skolan startar har varit populärt för ungdomarna. En fritidsgård uppskattar deltagandet av tjejer till 40% och killar till 60% och de andra två uppskattar deltagandet som lika stora tjej- som killgrupper. Gruppträning för olika åldersgrupper erbjuds på planerade tider. Samtliga som går på fritidsgårdarna har gratis tillgång till att träna i gymmen när det är planerad verksamhet med ledare. De fritidsgårdar som ligger i anslutning till en skola har samarbeten med skolorna och eleverna får nyttja gymmen under idrottslektionerna.

En av fritidsgårdarna som kontaktats har försäljning av ett visst antal årskort (en övre gräns årskort till salu) till personer över 20 år. Detta för att få in pengar till verksamheten och för att kunna köpa in nya maskiner och underhålla de som finns.

En av de kontaktade fritidsgårdarna har blivit anmäld till Konkurrensverket där utkomsten blev att ingen konkurrerande verksamhet bedrevs. Motiveringen var att det är en riktad verksamhet med specifikt fokus som inte är tillgänglig för alla och att det är ett begränsat antal individer som kan delta som tillhör en specifik målgrupp.

I Höllviken har ett nytt aktivitetshus (Värdehuset) startats av en förening under våren 2022. Ett nätverksbaserat arbete har skett mellan kommunens föreningar, aktiva ungdomar och pensionärer samt med stöd av näringslivet i form av sponsring. Stadium har sponsrat verksamheten med hela gymmet på 100 kvm samt maskiner. Det finns olika åldersindelningar och tider för träning. Aktiva eftermiddagar arrangeras för 10–12 åringar med mellanmål som är gratis för alla som deltar. För 12–15 åringar kostar ett medlemskap 100kr/år. I detta medlemskap ingår träning i gym, yoga och olika föreläsningar.

Föreningen har ett upparbetat kontaktnät och erbjuder föreläsningar och workshops med ledarskapsutbildningar, drogföreläsningar, självförsvar, kost och hälsa. Föreningen har även fått sponsring från ”aldrig ensam” för att arbeta med psykisk ohälsa hos barn och unga. Värdehuset har gjort flera studiebesök hos HelaMalmö och inspirerats av deras verksamhet.

3.RFI – Request for information

Det finns ett behov av att fritidsförvaltningen förstår den privata marknaden, vad som erbjuds där och om det finns potentiella samverkansmöjligheter som kan leda till att fler unga får möjlighet att träna på gym. Därför skickades under våren 2022 ut en Request for information⁸ angående ungas önskemål om att träna på gym. Denna förfrågan skickades ut till flertalet gymaktörer i Malmö för att kartlägga vilka behov, erfarenheter och möjligheter det finns för ökad aktivitet till målgruppen.

Ett gym valde att inte delta i undersökningen. Ett gym meddelade att de har 18-årsgräns på sina gym. Ett annat gym svarade att de har gym från 11 års ålder med vuxen och 13 års ålder på egen hand. Detta gym menade att ungdomarnas största behov kring gymträning handlar om att inte vara tidsbestämda i sina

aktiviteter och att bara ha någonstans att vara och något att göra. Ett annat gym svarade att de ser att barnens/ungdomarnas största behov på gym är att få kunskap om träning, skador, hänsynstagande och trivsel med andra som tränar. Gymmet arbetar med tonårsinspiratörer och gymvärdar, för att öka tryggheten på sina gym. Slutligen svarade ett gym att de har barn från 10 år som tränar hos dem och att barnens/ungdomarnas största behov förutom tillgång till gym, är att få träna säkert och effektivt.

Samtliga som svarade uppgav att åldern 13–18 år är en bra ålder att satsa på när det gäller gymträning.

4. Fritidsgårdarnas uppdrag

Fritidsgårdarna har uppdraget att bedriva en meningsfull fritid för barn och unga. Fritidsgårdarna ska vara en arena där ungdomars sociala och personliga utveckling främjas. Unga Malmöbor ska vara delaktiga genom att utforma verksamhetens innehåll, och ges stöd och möjligheter till inflytande i samhället. Utgångspunkten ska vara målgruppens rätt till en utvecklande miljö där jämställdhet, jämlikhet och barns rättigheter är en självklarhet. Fritidsgårdarnas verksamheter ska syfta till:

- att alla i målgruppen ska känna sig välkomna
- att bryta synliga och osynliga barriärer i Malmö
- att utveckla verksamheten utifrån målgruppens behov
- att bidra till att skapa en trygg miljö för unga Malmöbor.

Verksamheten bygger på frivilligt deltagande och erbjuder ungdomar en trygg och drogfri fysisk plats utanför skolan och hemmet. Ungdomsinitiativ utgör fritidsgårdens bas, och fritidsgården ska inspirera, utmana och motivera unga att ta del av ett bredare utbud av aktiviteter. Fritidsgården ska också utgöra ett alternativ för unga som till exempel inte deltar i föreningslivet.

Fritidsgårdarna ska främja en hälsosam livsstil. Detta medför att verksamheten ska ta till vara på varje möjlighet att lyfta frågor om fysisk och psykisk hälsa, samt ta till vara på ungdomarnas egna intressen och önskemål inom området. En viktig del i detta arbete är att fånga upp individer som lider av fysisk eller psykisk ohälsa och vara vägledande för att möjliggöra förändring. Verksamheten ska arbeta förebyggande genom att initiera samtal och diskussioner om vad en god hälsa innebär.

Fritidsgårdsverksamheten har genomfört flera insatser för att öka intresset och möjligheten för besökarna att träna på gym. Träningskort har köpts in till närliggande gym för att gå i grupp. Detta har inte nyttjats och insatserna har uteblivit. Tjejgrupper har bjudits in för att använda Hästhagens fysrum, men även här har intresset varit svalt.

5. Rättsliga förutsättningar att bedriva gymverksamhet

Fritidsnämnden har generellt sett en stor frihet att inom det uppdrag kommunfullmäktige genom reglemente överlämnat bedriva den verksamhet som fritidsnämnden finner lämplig. Lagstiftningen sätter dock vissa bortre gränser för vilken verksamhet som får bedrivas.

En bortre gräns är att den verksamhet som bedrivs ska omfattas av den kommunala kompetensen, vilket för fritidsnämndens del innebär att verksamheten anses vara en angelägenhet av allmänt intresse⁹. Det har under lång tid slagits fast genom domstolspraxis att många former av fritidsverksamhet anses vara av allmänt intresse.

Kommuner ska som utgångspunkt inte bedriva verksamhet av kommersiell natur (näringsverksamhet), även om det under vissa förutsättningar kan vara acceptabelt ifall verksamheten drivs utan vinstsyfte och syftar till att tillhandahålla allmännyttiga anläggningar¹⁰. Desto mer kommersiell en verksamhet är desto mer sannolikt är det däremot att verksamheten inte anses vara en angelägenhet av allmänt intresse utan ligger utanför den kommunala kompetensen. Av betydelse i sammanhanget är att en verksamhet som annars ligger utanför den kommunala kompetensen kan anses kompetenslig om den har en tydlig anknytning till en kompetenslig kommunal verksamhet. Ett klassiskt exempel är ett café med verksamhet av begränsad omfattning, som delar lokaler med en kommunalt driven badanläggning. Gymverksamhet är en verksamhetsform där det kommersiella inslaget är relativt stort. Det finns domstolspraxis¹¹ som talar för att gymverksamhet kan falla utanför den kommunala kompetensen.

Utöver reglerna om kommunal kompetens finns även begränsningar avseende att bedriva viss verksamhet i konkurrenslagen¹², som innebär bland annat att

⁹ 2 kap. 1 § kommunallagen.

¹⁰ 2 kap. 7 § kommunallagen.

¹¹ MD 2015:12.

¹² 3 kap. 27 § konkurrenslagen.

en kommun kan förbjudas att bedriva verksamhet som snedvrider eller är ägnad att snedvrیدا konkurrensen på marknaden. Vid bedömningen av ifall en verksamhet ska förbjudas görs dels en bedömning avseende om verksamheten är förenlig med den kommunala kompetensen, dels avseende hur påverkan ser ut på den aktuella marknaden. Som exempel kan framhållas att i samband med öppnandet av fritidsnämndens anläggning Hylliebadet 2015 anmälde en privat aktör kommunen för att bedriva verksamhet i strid med konkurrenslagen. Konkurrensverket ("KKV") gjorde bedömningen att den aktuella verksamheten sannolikt inte var förenlig med den kommunala kompetensen men att det saknades tillräckligt starka indikationer på att gymverksamheten utgjorde ett sådant konkurrensproblem på aktuell marknad att verksamheten stod i strid med konkurrenslagens bestämmelser. Ärendet¹³ avskrevs därför från vidare handläggning.

KKV släppte under juni 2022 en relativt omfattande rapport¹⁴ där myndigheten granskat kommuners gymverksamhet. KKV:s anser att kommunala gym som utgångspunkt inte är kompetensliga samt att de har en påtaglig påverkan på konkurrensen på marknaden. Bedömningen är att majoriteten av landets kommuner således bedriver otillåten gymverksamhet och att verksamheterna därför bör ses över, bland annat avseende att undvika underprissättning.

Utifrån den domstolspraxis som finns delar fritidsförvaltningen inte KKV:s uppfattning att kommunala gym generellt sett skulle vara oförenliga med lagstiftningen. Fritidsförvaltningen bedömer att gym är en verksamhet med ett påtagligt kommersiellt inslag men att den enskilda verksamhetens art har betydelse för bedömningen. En helt öppen och fristående gymverksamhet som bedrivs i linje med den som privata aktörer bedriver bedömer fritidsförvaltningen sannolikt är otillåten. En gymverksamhet som inte har samma omfattning av kommersiella inslag bedömer fritidsförvaltningen däremot kan vara tillåten. Olika aspekter kan tala för en tillåten verksamhet, det kan exempelvis vara att verksamheten bedrivs i anslutning till en kommunal anläggning såsom en simhall, att verksamhetens utbud, prissättning och geografiska läge inte skapar ofördelaktiga konkurrensvillkor i förhållande till privata aktörer, samt att verksamheten inriktas mot vissa för kommunen prioriterade målgrupper såsom unga, äldre eller personer med funktionsnedsättning.

¹³ KKV dnr 214/2015.

¹⁴ KKV:s Rapport 2022:2 *Konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet på gymmarknaden.*

6. Förslag

Utifrån genomförd utredning presenteras ett förslag till möjlig lösning för att öka andelen ungdomar som har möjlighet att träna på gym.

Då Fritidsförvaltningen bedriver gymverksamhet på tre olika anläggningar, så finns det möjlighet att nyttja dessa även för ungdomsgym. Torups friluftsgård ligger dock beläget på ett sådant sätt att det är svårt att se hur detta gym kan tillgodose behoven. Hylliebadets gym är möjligt att nyttja gratis för ungdomar redan idag, genom att fritidsgårdarna besöker anläggningen och betalar inträdesavgiften för ungdomarna. Så är även möjligt för Bulltofta motionscenter. Detta är dock resurskrävande för fritidsgårdarna och förutsätter dessutom viss planering, vilket gör att aktiviteten inte kan vara spontan utan måste tidsbestämmas.

Fritidsförvaltningen ser här en möjlighet att ytterligare utveckla och nischa förvaltningens gymverksamheter till de prioriterade målgrupperna barn/unga, personer med funktionsnedsättning och äldre. Detta skulle kunna ske genom till exempel riktad marknadsföring till dessa grupper, avsatta tider för respektive målgrupp och/eller särskilt rabatterade priser till exempel för personer som kan uppvisa Malmönyckeln (avsedd för personer med funktionsnedsättning) eller barn/ungdomar som är aktiva besökare inom fritidsgårdsverksamheten (enligt fritidsgårdarnas samtyckeregister). Det är också möjligt att utveckla samarbetet mellan gymanläggningarna och fritidsgårdarna för fler planerade besök, även om detta då inte kan bli spontana gymbesök utan tidsbestämda.

Konceptet är lämpligast på Bulltofta motionscenter där det är möjligt att avsätta personal för att guida ungdomen i gymträningen, men kan i mindre utsträckning även användas på Hylliebadet och då kanske framför allt i fysrummet.

Fritidsförvaltningens avdelning för bad, rekreation och fritidsgårdar föreslås få uppdraget att vidare utreda ett koncept där förvaltningens gymanläggningar särskilt riktas till fritidsnämndens prioriterade målgrupper genom såväl prissättning, tillgänglighet som personal på plats för stöttning och guidning. Konceptet kan och bör vara olika för Hylliebadet respektive Bulltofta motionscenter. Konceptet återrapporteras till fritidsnämnden under 2023.